

2021-01-18
Sverigeprogrammet/CvE

Justitiedepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Rädda Barnens remissvar på betänkandet "Ett särskilt hedersbrott" (SOU 2020:57)

Sammanfattning

Rädda Barnen har i flera år arbetat mot hedersrelaterat våld och förtryck, både med förebyggande och direktstödande insatser. Vi driver en stödchatt för barn och unga som riskerar att drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck (HRVF), och vi genomför skolveckor runt om i landet för att öka barns och ungas medvetenhet om HRVF och sina rättigheter.

Hedersrelaterat förtryck är en allvarlig kränkning av Barnkonventionen – i synnerhet artikel 16 och 19 tillsammans med grundprinciperna i artikel 2, 3, 6 och 12 - och vi har vid flera tillfällen påtalat behovet av lagändringar för att stärka barns och ungas skydd mot denna brottslighet. Vi välkomnar därför flera av utredningens förslag, främst att det införs ett nytt särskilt hedersbrott i brottsbalken, som tar sikte på systematiska och upprepade former av hedersrelaterade kränkningar. Det blir ytterligare en markering från samhällets sida att hedersförtryck är oacceptabelt.

Vi anser dock att riskerna för barn som lever i en hederskontext inte uppmärksammas tillräckligt i betänkandet. Dessa barn är ofta mycket utsatta, och denna utsatthet kan förmodas öka om hedersförtrycket blir föremål för en brottsutredning, särskilt om de brottsliga gärningarna kan leda till längre fängelsestraff. Det är därför angeläget att minska riskerna för barn i hederskontext t ex genom utbildning av polis, åklagare och socialtjänst. Vidare är det angeläget att intensifiera det förebyggande arbetet mot HRVF i skolan, och utbilda föräldrar i att kontrollerande hedersrelaterade beteenden kan vara brottsliga.

Den nya bestämmelsens utformning, straffskala m m (betänkandets avsnitt 8 och 9)

Rädda Barnen anser att betänkandets förslag om ett nytt hedersbrott – baserat på reglerna om fridskränkingsbrotten - är väl avvägt. Det är rimligt att närståenderekvisitet inte tillämpas för hedersbrott, eftersom gärningsman och offer vid hedersbrott inte nödvändigtvis är närstående. Beträffande utformningen av lagtexten förefaller variant 3, som en självständig bestämmelse i 4 kap, mest ändamålsenlig (s 189), eftersom det blir en tydligare och mer självständig utformning.

Vi delar utredningens uppfattning om att det inte är nödvändigt att höja minimistraffet för fridskränkingsbrotten (och därmed det nya hedersbrottet) från 9 månader till 1 år. Beträffande det nya hedersbrottet kommer ett minimistraff på 9 månader att ändå innebära en avsevärd skärpning av straffet för flera förseelser som av många människor idag skulle

uppfattas som lindriga eller inte ens straffbara. Förslaget om att ändra offentlighets- och sekretesslagen, så att sekretessbelagd uppgift om målsäganden inom sjukvården får tas in i ett rättsintyg om uppgiften gäller misstanke om ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i minst sex månader (i stället för som i dag ett år) är rimligt. Denna förändring av de straffprocessuella reglerna är lämpligare än att höja ministraffet för fridskränkingsbrotten och hedersbrottet till ett år.

Konsekvenser för barn (avsnitt 11)

I betänkandet analyseras vissa konsekvenser av de föreslagna lagändringarna i avsnitt 11. Vi tycker det är olyckligt att inte konsekvenserna för barn och föräldrar analyseras mer ingående. Det föreslagna nya hedersbrottet, med ett straffminimum på 9 månaders fängelse, innebär en väsentlig straffskärpning, i synnerhet för den typ av kontrollerande beteende som ofta utmärker hedersförtryck.

I avsnitt 8.4.4 på sid 207-208 ges exempel på kontrollerande beteenden och på hur dessa skulle kunna bedömas. De exemplifieras bland annat med att en person bestämmer att en annan person inte får umgås med vissa vänner, inte får vara ute efter en viss tid, eller ska bära en viss klädsel. Dessa kontrollerande beteenden skulle kunna bedömas som olaga tvång, ofredande eller olaga frihetsberövande, och därmed ingå i en serie av gärningar som bedöms som hedersbrott enligt utredningens nya föreslagna bestämmelse.

Detta hedersrelaterade förtryck utförs ofta av föräldrar mot sina egna barn. Barnen är extremt utsatta eftersom gärningarna utförs av deras närmaste vuxna, som egentligen ska tillvarata deras behov av trygghet och skydd, och ofta utförs gärningarna i barnets hem. En polisutredning av denna brottslighet kan utsätta barnet för stora risker. Dessa risker för barnen kan tänkas öka om straffet för brottsligheten skärps.

I den fortsatta handläggningen av betänkandet, och i synnerhet om förslaget om det nya hedersbrottet vinner laga kraft, är det av stor vikt att genomföra åtgärder som minskar riskerna för barn under hela processen vid ett hedersbrott - från polisanmälan tills efter att gärningsmannen har avtjänat sitt straff. Exempelvis bör polis, åklagare och socialtjänst få utbildning i hur de ska utreda denna brottslighet på ett sätt som säkerställer de drabbade barnens trygghet och skydd. Socialtjänsten har en central roll i arbetet och samverkan mellan socialtjänst, polis och åklagare behöver utvecklas.

Om reglerna för det nya hedersbrottet införs är det också angeläget att informera föräldrar om att kontrollerande beteenden kan vara brottsliga. Vidare att föräldrar får stöd och utbildning i hur de kan uppfostra sina barn utan att använda kontrollerande beteenden.

Stockholm 19 januari 2021

Helena Thybell

Generalsekreterare
Rädda Barnen

